

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת מטות-מסעי

מי מקדש את הארץ?

ארץ ישראל קדושה בשתי קדושות – קדושה מצד ה' וקדושה שישראל מקדשים אותה. כל קדושה באה לידי ביטוי במצוות אחרות

שלום לידידינו היקרים!

יש שני סוגים של קדושה בקדושת ארץ ישראל: קדושה אחת היא קדושה שבאה מעצם הנתנה של ה'. ה' נתן לנו את הארץ, וזה מה שמקדש אותה, ואין צורך לעשות דבר נוסף בשביל לקדש את הארץ. קדושה שניה היא קדושה שתלויה במעשינו, כלומר עלינו לקדש את הארץ, ואם נקדש אותה היא תהיה קדושה.

כל אחת משתי הקדושות הללו באה לידי ביטוי במצוות אחרות.

ה' נתן לנו את הארץ – צריך לשרש ממנה עבודה זרה

כאשר ה' מצווה את בני ישראל לרשת את הארץ, לפני שהוא אומר להם מהם גבולות הארץ, הוא קודם כל מצווה אותם להוריש את העבודה הזרה מהארץ: "כי אתם עברים את הירדן אל ארץ כנען והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם ואבדתם את כל משכיתם ואת כל צלמי מסכתם תאבדו", ורק לאחר מכן "והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אתה".

יש הבדל בין המצווה לאבד עבודה זרה בחוץ לארץ, למצווה לאבד עבודה זרה בארץ ישראל: בחוץ לארץ יהודי מצווה לאבד עבודה זרה שהגיעה אליו, ולעומת זאת בארץ ישראל אנחנו מצווים לרדוף ולשרש אחרי עבודה זרה, שלא תהיה עבודה זרה בארצנו. כפי שכותב הרמב"ם (הלכות עבודה זרה ז, א): "ובארץ ישראל מצוה לרדוף אחריה עד שנאבד אותה מכל ארצנו, אבל בחוץ לארץ אין אנו מצווין לרדוף אחריה".

ארץ ישראל היא הארץ שלנו, שה' נתן לנו, כמו שכתוב "כי לכם נתתי את הארץ". מה הכוונה שהיא הארץ שלנו? שזוהי הארץ של ה', והיא קדושה ומזומנת לעבודת ה'. ארץ ישראל צריכה להיות מקום מוכשר לעבודת ה', ובשביל זה צריך לנקות אותה מעבודה

זרה. לכן עוד לפני שהתורה מדברת על כך שבני ישראל יתיישבו בארץ, היא מדברת על כך שעלינו לאבד את העבודה הזרה מהארץ.

קדושה ראשונה וקדושה שניה – הקדושה תלויה בנו

המצווה לשרש מהארץ עבודה זרה היא חלק מכך שה' נתן לנו את הארץ, והיא לא תלויה במשהו שאנחנו עושים. לעומת זאת המצוות התלויות בארץ תלויות בנו, בבית הדין שמקדש את הארץ. יהושע בן נון ובית דינו קידשו את הארץ על ידי כיבושה, ועזרא הסופר ובית דינו קידשו את הארץ על ידי 'חזקה', על ידי התיישבות בה. מכל מקום, בין אם יהושע קידש את הארץ ובין אם עזרא קידש אותה – הקידוש הזה תלוי בנו, בבני ישראל. לעומת זאת מה שהארץ קדושה מראש, בעצם זה שה' נתן לנו אותה, זה בא לידי ביטוי במצווה להוריש מהארץ את העבודה הזרה ואת עובדיה.

הרמב"ם פוסק שלעניין מצוות התלויות בארץ קדושה ראשונה (כלומר כיבוש ארץ ישראל על ידי יהושע בן נון) קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא, כי היא היתה על ידי כיבוש, ולעומת זאת קדושה שניה (כלומר התיישבות בארץ בימי עזרא הסופר) קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, כי היא היתה על ידי התיישבות:

כל שהחזיקו עולי מצרים ונתקדש קדושה ראשונה, כיון שגלו בטלו קדושתן שקדושה ראשונה. לפי שהיתה מפני הכיבוש בלבד, קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבוא. כיון שעלו בני הגולה והחזיקו במקצת הארץ, קדשוה קדושה שנייה העומדת לעולם לשעתה ולעתיד לבוא.

אם כן, כעת יש לנו שלושה סוגים של גבולות – גבולות מסעי, גבולות עולי מצרים וגבולות עולי בבל: לענין המצווה לרדוף אחר עבודה זרה ולאבד אותה – מחייבים הגבולות של פרשת מסעי. לכן המצווה הזו נאמרה כפתיחה לגבולות הארץ, כפי שנכתב. על גבי הגבולות הללו, יש עוד שני סוגי גבולות שתלויים בקידושי בני ישראל – קידוש יהושע ובית דינו שקידש לשעתה ולא לעתיד לבוא (גבולות עולי מצרים), וקידוש עזרא ובית דינו שקידש לשעתה ולעתיד לבוא (גבולות עולי בבל).

קדושה ראשונה קדושה עתידית, קדושה שניה קדושה מיידיית

יהושע בן נון ובית דינו קידשו את הארץ על ידי כיבוש. פירוש הדבר הוא שכאשר יהושע נכנס לארץ הוא אמר לבני ישראל שכל מקום שהם יכבשו בתוך גבולות הארץ יהיה קדוש. כיבוש הארץ צריך להיעשות דווקא על ידי הרבים, כפי שכתוב ברמב"ם "ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארצות שכיבשן מלך ישראל או נביא או שופט מדעת רוב ישראל, וזהו הנקרא כיבוש רבים" (תרומות א, ב). על מנת שהכיבוש יהיה כיבוש רבים יהושע ציווה את עם ישראל לכבוש את הארץ מטעמו, וכל מקום שהם יכבשו יהיה קדוש. כאמור, אין זה דומה לקדושה של הארץ מצד המצווה לאבד עבודה זרה, שמצד זה הארץ קדושה

מראש, גם בלי שעם ישראל יעשו כלום. לעומת זאת הקדושה מצד יהושע ובית דינו נעשית על ידי כיבוש, והכוונה היא שיהושע שולח את ישראל לכבוש את הארץ, וכל מקום שהם יכבשו מטעמו ייעשה לקדוש.

לעומת הקדושה של יהושע ובית דינו, עזרא ובית דינו לא קידשו את מה שבני ישראל עתידים לכבוש, אלא קידשו את מה שבני ישראל כבר ישבו בו בפועל. המקומות שבני ישראל יישבו אחרי שעזרא כבר קידש - לא יהיו קדושים, אלא רק המקומות שהיו מיושבים בזמן שעזרא עלה לארץ.

כאמור, הקדושה הזו של ארץ ישראל תלויה בנו, בבית דין שמקדש את הארץ. כאשר בית דין מחיל קדושה על משהו שקיים עכשיו - הקדושה חזקה יותר מאשר בית דין שמחיל קדושה על משהו עתידי, שעדיין לא בא לעולם. לכן עזרא ובית דינו שקידשו את ההתיישבות שכבר היתה קיימת - הקדושה שלהם היתה לשעתה ולעתיד לבוא. לעומת זאת הקדושה של יהושע ובית דינו, שקדשו את הארץ שעתידה להיכבש - קדושה זו קדשה לשעתה בלבד.

ה' מקדש את הארץ, ועל גבי זה אנחנו מקדשים אותה

בתרומות ומעשרות ושאר מתנות הכהונה, מקשרים את כל הארץ לירושלים ובית המקדש. את מעשר שני מעלים לירושלים ואוכלים בירושלים, ואת שאר המתנות נותנים לכהנים והלוויים שעובדים בבית המקדש, וכך כל החיים והעבודה והיבול של האדם מתקדשים ונעשים קשורים לבית המקדש, לעבודת ה'.

הקדושה הזו של ארץ ישראל, שכל הארץ נעשית קשורה למקדש על ידי מתנות כהונה - היא קדושה שבאה על גבי עצם הקדושה של ארץ ישראל, שבאה מצד ה'. בני ישראל מצווים להיכנס לארץ ולהוריש ולאבד את העבודה זרה ואת יושביה, גם ללא קידוש. על גבי זה בית דין צריכים לקדש את הארץ, ועל ידי מתנות כהונה מקדשים את הארץ ומקשרים אותה לבית המקדש.

שבת שלום!

בית 'עוד יוסף חי'

